פחות משלשה טפחים כשרה. מכאן קשיא לפי מה שפי׳ בקונטר׳ בריש פרק שני דגיטין (דף טו:) גבי גידול חמשה ומחילה חמשה אין מצטרפין דאם היה חריץ עמוק חמשה ומקיפו מחילה חמשה אין מצטרפין להיות בתוכו רשות היחיד הא אשכחן הכא לענין סוכה דמצטרפין וכן בפ״ק דשבת (דף ז:) גבי בית דאין תוכו עשרה דאם חקק בו ארבעה על ארבעה חשיב כוליה רשות היחיד מיהו ההיא איכא לדחות שחקק ארבעה בעומק עשרה ועוד מקשה רבינו תם מהא דאמר פ׳ בתרא דעירובין (דף צט:) ובשבת פרק הזורק (דף צט.) דבור וחולייתה מצטרפין לעשרה ועוד אמרינן בסוף פרק כל גגות (עירובין לג:) גבי שתי חצירות זו למעלה מזו ויש גידול חמשה ומחילה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שניס ולא מערבת אחד אלא יש לומר דגידול חמשה ומחילה חמשה לענין שתי חצירות זו למעלה מזו איירי ולענין עליונה כדמוכח סוגיא דכל גגות ולענין עירוב אי נמי לענין תל בשות הרבים גבוה חמשה והקיף על גביו מחילה חמשה דלא חשיב רשות היחיד לענין שבת וא״ת ויחשבה רשות היחיד מטעם דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש כדאשכחן בריש חלון (שם דף עח. ושם) גבי עמוד בשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו ואם מילאו כולו בתדות חשיב כולו רשות היחיד הואיל ואי בעי מנח ליה מידי ומשתמש ודייק לה מהא דאמר רבי יוחנן בור וחוליא מצטרפין לעשרה כלומר וכי היכי דמצטרפי לעשרה לענין עומק הוא הדין דמצטרפי לארבעה לענין רוחב דממתני׳ דשבת פרק הזורק (דף צט.) ובפרק המוצא תפילין (עירובין דף צט:) דקתני חוליית הבור שהן גבוהין עשרה ורחבין ד׳ דייק לה ר׳ יוחנן וכי היכי דקתני עשרה קתני נמי ד׳ ואמאי חשיב רשות היחיד הא לא משתמש ליה ברוחב שהאויר מפסיק אלא מאי איית לך למימר דמנח ליה מידי ומשתמש ה״נ וי״ל דהכא מיירי בתל שהוא רחב הרבה בעשר אמות או בעשרים כעין חצר דלא שייך להחשיבו רשות היחיד מטעם דאי מנח עליה מידי אלא בדבר לר כעין עמוד רוחב ד׳ וא״ת בפ״ק דשבת (דף ז:) גבי בית שאין תוכו עשרה וחקק בו להשלימו לעשרה אמאי לא מחלק כי האי גוונא אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים ויש לומר דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן מחילות סמוכות לסכך: [ועי׳ תוס׳ שבת ז: ד״ה ואם]

סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא. לבסוף מסיק בעינן מחילות הניכרות ולא דמי לסיכך על גבי אכסדרה שאין לה פלימין דשילהי פירקין (דף יח.) [ח] דפי תקרה חשיב שפיר מחילות הניכרות:

אבל על שפת הגג כשרה לדברי הכל. דחשיב מחילות ניכרות טפי מעמוד משום דניכרות בבית:

דיומדי סוכה טפח. והא דבעינן אמה גבי פסי ביראות פרק עושין פסין (עירובין דף יז:) גבי מחילות שבת החמירו:

עשרה טפחים מגלן. והא דבעינן נמי גבי שבת מחילה עשרה [ט] מהכא ילפינן:

יו״ד

פחות משלשה טפחים כשרה. כלומר הלכה למשה מסיני וחשבינן ליה כאילו החקק לבוד ומגיע עד הכותל. לבוד סניף אפוסטי״ך בלע״ז דבר שמאריכין אותו על ידי סניפין כדי [ג] לסגוף חקק על חקק: **התם דאיתיה לדופן פחות מארבע אמות.** התם דאיכא שם דופן עליו דכל דופן שאינו פחות מי׳ שמו דופן ואפילו גבוה עד לרקיע הלכך עד ארבע אמות חסר משהו אגמריה רחמנא למשה דופן עקומה: **הכא.** פחות מי׳ אין שם דופן עליו אלא השתא הוא דבעינן לשוייה דופן הלכך במה שאינו דופן לא אגמרי׳ רחמנא דהא דופן עקומה אגמרי׳ והאי לאו דופן הוא והלכך פחות מג׳ טפחים בכל דוכתא לבוד הוא שפיר דמי ואי לא לא: **ובנה בה עמוד גבוה עשרה.** רחוק מן דפנות הרבה ובו הכשר סוכה שיש בראשו שבעה ומשהו [ד] על שבעה ומשהו: **גוד אסיק מחיצתא.** של עמוד שמבחוץ סביב הגביהם עשרה סביבות ראשו והרי יש בהן גובה י׳ וחשובה סוכה על ראשו ודופני העמוד דופנותיה על ידי גוד אסיק וסכך של מעלה כשר לה דאינו למעלה מכ׳ מראש העמוד: **מחלוקת על שפת הגג.** דמחילת הבית תחתיה כנגד בין הקונדיסין ואיכא למימר גוד אסיק והכא לא אמרינן דבעינן מחילות ניכרות [ה]: **אבל באמצע הגג.** שאין תחתיה מחילות סביב: **דברי הכל פסולה.** ולא דייה בארבעת הקונדיסין להיות לה שם ד׳ מחילות: **הכי גרסינן ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת.** ועל ידי הקונדיסין ר׳ יעקב מכשירה וכגון שהן רחב טפח לכל לידיהן דאיכא שם מחילות טפח מצפון לדרום ושם מחילות טפח ממזרח למערב בכל אחת ואחת כדלקמן ורבנן סברי לא מתכשרה אלא בשתי מחילות כהלכתן כשיעור משך סוכה ובשלישית אפילו טפח: **אבל בשפת הגג דברי הכל כשרה.** דאמרי׳ גוד אסיק: **דכי אמצע הגג דמי.** דאין מחילות תחתיה דנימא גוד אסיק: **תיובתא דרב הונא.** דאמר אבל באמצע הגג הוא דפליגי. הש״ס הדר ודייק ממתניתא לאותבי תיובתא אחריתי: **בתרתי.** חדא למאי דאמר באמצע הגג דברי הכל פסולה ומתני׳ קתני דבה פליגי וחדא למאי דאמר מחלוקת על שפת הגג ואין מצינו למידק ממתני׳ דבשפת הגג דברי הכל כשרה: **כל שאלו יחקקו ויחלקו.** בקונדיסין עגולין קא אמר רואין כל שיש בעוביין כל כך שאילו יחקקו ויבטל עובי עיגולן וירבעוס ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן ואחר שירבעוס יחלקוס מבפנים ויעשו אותם כעין מרזבים שלנו שיש להם שתי דפנות שאם אתה זוקפן אחד מדפנותיה עומד ממזרח למערב והשני מצפון לדרום: **נידון משום דיומד.** אתה דנו להכשיר כדין שאמרו חכמים לענין פסי ביראות בעירובין (דף יז:) שניתרין בארבעה דיומדין ועל שם שיש לכל אחד שתי מחילות קרי להו דיומדין דיו עמודין שני עמודין: **שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה דיו בטפח.** ולא כשל פסי ביראות שהגריכוס אמה לכאן ואמה לכאן. ועל כרחיך הא דרבי יעקב דאמר יחקקו ויחלקו בעגולין קאמר דאי במרובעין לא אמר אלא יחלקו דהכי אמרי להו בעירובין [ו]: **שתים בהלכתן.** באורך כל הסוכה וברחבה אחד לארכה ואחד לרחבה: **ושלישית אפילו טפח.** דהכי אגמריה רחמנא למשה מסיני דבשלישית סגי ליה בטפח: **רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו.** להך מילתא דלקמן: **בכולי סדר מועד.** כל היכא דאמרינן האי זוגא כי הדדי בשמעתא איכא אמוראי דמחלפי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן: **ארון תשעה.** גובהו דכתיב (שמות כה) ואמה וחצי קומתו ואמה בת שש טפחים:

ותניא

פחות משלשה טפחים כשרה מאי שנא התם דאמרת פחות מארבע אמות ומאי שנא הכא דאמרת פחות משלשה טפחים התם דאיתיה לדופן פחות מארבע אמות סגיא הכא לשוויי לדופן פחות משלשה טפחים אין אי לא לא היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים ויש בו הכשר סוכה סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא א״ל רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא. ת״ר נעץ ארבעה קונדיסין [ח] וסיכך על גבן ר׳ יעקב מכשיר וחכמים פוסלין אמר רב הונא מחלוקת על שפת הגג דר׳ יעקב סבר אמרינן גוד אסיק מחיצתא ורבנן סברי לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא אבל [א] באמצע הגג דברי הכל פסולה | ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת איבעיא להו באמצע הגג מחלוקת אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה או דלמא [ב] בין בזו ובין בזו מחלוקת תיקו [ג] מיתיבי נעץ ד׳ קונדיסין בארץ וסיכך על גבן ר׳ יעקב מכשיר וחכמים פוסלין והא ארץ דכאמצע הגג דמי וקא מכשיר רבי יעקב תיובתא דרב הונא תיובתא ועוד באמצע הוא דפליגי אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה [ד] לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בתרתי אמר לך רב הונא פליגי באמצע הגג והוא הדין על שפת הגג והאי דקמיפלגי באמצע הגג להודיעך כחו דר׳ יעקב דאפילו באמצע הגג נמי מכשיר ת״ר [ח] נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן ר׳ יעקב אומר רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן נידונין משום דיומד ואם לאו אין נידונין משום דיומד שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה טפח וחכמים אומרים עד שיהו שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח: מנלן אתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו [ה] בכולה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן [ו] ארון תשעה [ז] וכפורת טפח הרי כאן עשרה וכתיב [א] ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא

מחילות סמוכות לסכך: [ועי׳ תוס׳ שבת ז: ד״ה ואם]

סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא. לבסוף מסיק בעינן מחילות הניכרות ולא דמי לסיכך על גבי אכסדרה שאין לה פלימין דשילהי פירקין (דף יח.) [ח] דפי תקרה חשיב שפיר מחילות הניכרות:

אבל על שפת הגג כשרה לדברי הכל. דחשיב מחילות ניכרות טפי מעמוד משום דניכרות בבית:

דיומדי סוכה טפח. והא דבעינן אמה גבי פסי ביראות פרק עושין פסין (עירובין דף יז:) גבי מחילות שבת החמירו:

עשרה טפחים מגלן. והא דבעינן נמי גבי שבת מחילה עשרה [ט] מהכא ילפינן:

יו״ד

רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו. להך מילתא דלקמן: **בכולי סדר מועד.** כל היכא דאמרינן האי זוגא כי הדדי בשמעתא איכא אמוראי דמחלפי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן: **ארון תשעה.** גובהו דכתיב (שמות כה) ואמה וחצי קומתו ואמה בת שש טפחים:

ותניא

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ סוכה הל׳ יא טוש״ע א״ח סי׳ תרל סעיף ו:

רבינו חננאל

טפחים. אם יש משפת חקק ולכותל ג׳ טפחים [פסולה] פחות מיכן כשרה ולא דומה לדופן עקומה דלא מיפסלא אלא בד׳ אמות דלגבי הדופן עקומה הדופן מיהא איתיה ולקרוביה הוא דבעינן הלכך עד ד׳ אמות כעקומה חשבינן לה אבל הכא דלית לדופן ולשוי לדופן קאתי פחות מג׳ טפחים כלבוד דמי וכשרה ג׳ טפחים פסולה (הלכך עד ד׳ אמות כעקומה חשבינן לה). **אבל היתה גבוהה מכ׳ אמה** ובנה עמוד מאמצעיתה גבוה עשרה טפחים ויש בזה הכשר סוכה **סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא.** כלומר הבן בלבבך כאלו חתכתה והעלית מחיצות מזה העמוד ודחה רבא ואמר בעינן מחיצות הניכרות וליכא. **תנו רבנן נעץ ד׳ [קונדיסין] וסיכך על גבן.** ר׳ יעקב מכשיר וחכמים פוסלין ואסיקנא אליבא דרב הונא פליגי באמצע הגג והוא הדין על שפת הגג. **ר׳ יעקב סבר גוד.** פירוש משוך מלשון וימשכו ומתרגמינן ונגידו כלומר משוך אסיק למחיצתא כדאמרן לעיל ורבנן סברי לא. ח) **והאי** דפליג בארץ ודייקינן מינה באמצע הגג פליגי להודיעך כחו דר׳ יעקב דמכשיר דלעולם כח דהתירא עדיף ליה. **פירוש קונדיסין.** קורות של עץ כגון עמודין (הז) ואם הם עבים שאם יחקקו יש בהן טפח לכאן וטפח לכאן וכשתעמידהו בזוית סוכה נראה טפח ממנו לרוח אחרת וטפח לרוח אחרת הסמוכה **נידון כשתי דיומדין.** פירוש בלשון יון קורין לשנים דיו נמצא פי׳ דיומדין ב׳ עמודין כלומר ב׳ פסין של טפח טפח עומדין: **ת״ר נעץ ד׳ קונדיסין וסיכך ע״ג.** ר׳ יעקב אומר רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפח לכאן נידון משום דיומד שהיה ר׳ יעקב אומר דיומדי סוכה טפח וחכ״א עד שיהו שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפי׳ טפח ופשוטות הן: **פיסקא ושאינה גבוהה עשרה טפחים.** אתמר רב ור׳ יוחנן ור׳ חנינא ואמרי לה רב חביבא מתנו כוליה סדר מועד כל כי האי גוונא זוגא (זוזא חלופי) חלופי ר׳ יוחנן ועייל ר׳ יונתן ארון ט׳ טפחים וכפורת טפח הרי עשרה וכתיב ונועדתי לך שם. **כלומר** כיון שמצאנו כי הארון יש בו עשרה טפחים וכתיב השמים שמים לה׳ והארץ נתן לבני אדם נמצא למעלה מארון רשות אחרת:

חשק שלמה על ר״ח

ח) נ״ל דל״ל והאי דפליגי בברייתא אחריתי בנעץ בארץ דייקינן מינה.

מסורת הש״ס עם הוספות

א) [תוספתא׳ פרק א]. **ב)** שבת נד: מגילה ז. **ג)** שבת לב. עירובין ד: סנהדרין ז. **ד)** נדה כו:. **ה)** עי׳ תוס׳ ד״ה אבל, וע״ע ערוך לנר, **ו)** יט:. **ז)** שבת ו ע״א.

גליון הש״ס

גמ׳ **לימא תיהוי תיובתיה דר״ה בתרתי.** כעין זה לקמן דף נא ע״א גיטין דף מא ע״ב:

תורה אור השלם

א) וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [שמות כה, כב]

ליקוטי רש״י

מתנו בכולי סדר מועד כל כי האי זוגא. ארבעתן יחד [שבת נד:]. שהוזכרה שם זוג זה של ארבע חכמים הללו חלופי רבי יוחנן ומכניסין רבי יונתן [מגילה ז.]. **ארון תשעה וכפורת טפח.** ארון גובהו תשעה טפחים דכתיב (שמות כה) ואמה וחצי קומתו, וכפורת טפח הרי עשרה, וכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא בפרק קמא דסוכה (דף ה.) רבי יוסי אומר לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה דכתיב השמים שמים לה׳ והארץ נתן לבני אדם, ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת אלמא עשרה הוי מחילה דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית אלא רשותא אחריתי [עירובין ד:]. **הרי כאן עשרה.** גובה מן הקרקע הרי שהקב״ה משרה שכינתו בעשרה טפחים סמוך לקרקע, ועוד באורך הכפורת באמתה וחצי [סנהדרין ז.].

הגהות וציונים

ח) ג׳ הערוך קונטסין בטי״ת (גליון): **ג)** בכת״י א׳ ור״נ אמר באמצע הגג **מחלוקת אבל** על שפת הגג ד״ה **כשרה מיתיבי** נעץ וכו׳, עיין רא״ש ר״ן ומגיד משנה שכן גרסו רב שרירא גאון והרמב״ם ול״ג האיבעיא (וע״ע חי׳ הגר״ח ובגליונות חזו״א שם): **ג)** בדפו״י **כגון** לסנוף: **ד)** [עי׳ רש״א מ״ש על רש״י דלעיל ע״א ד״ה אם יש בה] (גליון): **ה)** צריך להוסיף **דמכשיר אביי**:

לעזי רש״י

אפושטי״ץ. פירוש לבוד, סניף, דבר קלר שהוסיפו עליו והאריכוהו (רש״י עירובין דף ד ע״ב ד״ה לגוד).